

XALQARO NORDIK UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”

**Xalqaro Nordik universiteti rektori
Sh.Mustafakulov**

2024-yil __ - _____

IQTISODIYOTGA KIRISH FANINING O‘QUV DASTURI (SILLABUSI)

Bilim sohalari:	400000	–	Biznes boshqaruv va huquq
Ta’lim sohalari:	410000	–	Biznes boshqaruv
Ta’lim yo‘nalishlari:	60410100	–	Iqtisodiyot

Toshkent – 2024

Fanning o'quv dasturi (sillabusi) mazkur ta'lim yo'nalishining o'quv rejasiga muvofiq ishlab chiqildi.

Tuzuvchilar:

1. Sabirov Xasan Nusratovich – Xalqaro Nordik universiteti Iqtisodiyot va biznesni boshqarish kafedrasini mudiri, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori.
2. Xamidova Zulfiya Axmadjanovna– Xalqaro Nordik universiteti Iqtisodiyot va biznesni boshqarish kafedrasini dotsenti, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori.

Taqrizchilar:

1. Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, kafedra dotsenti, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).
2. Amonboyev Muxammadsidik – Xalqaro Nordik universiteti Iqtisodiyot va biznesni boshqarish kafedrasini dotsenti, iqtisodiyot fanlari nomzodi.

Fanning o'quv dasturi (sillabusi) Iqtisodiyot va biznesni boshqarish kafedrasining 2024-yil 2-apreldagi 32-sonli yig'ilishida muhokamadan o'tgan va undan foydalanish bo'yicha Universitet kengashi muhokamasiga tavsiya etilgan.

Kafedra mudiri _____ X.Sabirov

Mazkur fan dasturi (sillabus) Universiteti kengashida ko'rib chiqilgan va tasdiqlangan.

2024-yil 20-iyun dagi 9-sonli kengash qarori.

O'QUV DASTURINING UMUMIY TAVSIFI

Akademik daraja	Bakalavr (kunduzgi)			Ta'lim yo'nalishi	Iqtisodiyot
Fan kodi	IntEco M 106			Modul	1-semestr
Fan nomi	Iqtisodiyotga kirish			Modulning davomiyligi	16 hafta
Kredit hajmi (1 kredit = 30 soat)	ECTS: 6			Tayyorladi	Zulfiya Xamidova, PhD., dotsent v.b. Telegram: @zulfiya0506
Ajratilgan soat hajmi	180			Sana	
	68 (aud)	4 (nazorat)	108 (must)	O'qituvchining qabul vaqti	Dushanba 14:00-15:00 Seshanba 15:00-16:00

FANNING MAQSADI (PREDMETI)

Ushbu Sillabus fanning maqsad va vazifalarini tavsiflaydi. Bu talabalarga iqtisodiy bilimlarning nazariy asoslarini, iqtisodiyotning asosiy tushunchalari va kategoriyalarini, iqtisodiy qonunlar va tamoyillarini o'rgatish hamda ularni amalda tatbiq etish ko'nikmasini hosil qilishga ko'maklashadi.

FANNI O'RGANISH DAVOMIDA TALABA QUYIDAGI BILIM VA KO'NIKMALARGA EGA BO'LADI

- iqtisodiy terminlar, atamalar, tushunchalar va nazariyalarni bilish va tushunish;
- asosiy iqtisodiy raqamlardan foydalanish va iqtisodiy ma'lumotlarni sharxlash;
- iqtisodiy tahlil vositalaridan foydalanish;
- iqtisodiy g'oyalarni yozma ravishda mantiqiy va aniq ifoda etish;
- iqtisodiy tushunchalarni mavjud iqtisodiy tadqiqotlarda qo'llash.
- milliy iqtisodiyotning amal qilishi va rivojlanishi qonuniyatlarini tahlil qilish;
- makro va mikroiqtisodiy darajadagi vaziyatlarni taqqoslash;
- iqtisodiy jarayonlarning amal qilish xususiyatlarini talqin qilish.
- iqtisodiy hodisa va jarayonlarni tahlil qilish, tartibga solish va sharxlash;
- iqtisodiy hodisa va jarayonlardan munosabatlarni va aloqalarni aniqlash uchun foydalanish;
- iqtisodiy ma'lumotlarni yozma, raqamli, diagramma va grafik tahlillarda qo'llash;
- iqtisodiy muammolar va vaziyatlarni tahlil qilish, aloqalarni aniqlash va rivojlantirish;
- iqtisodiy hodisa va jarayonlarni tahlil qilish usullarini bilgan holda samarali qo'llash;
- iqtisodiy qonunlarni, ilmiy tushunchalarning (kategoriyalarning) amal qilish xususiyatlarini, mexanizmlarini bilishi;
- iqtisodiy muammolar bo'yicha yechimlar qabul qila olish.
- iqtisodiy ma'lumotlar va ko'rsatkichlarni baholash;
- iqtisodiy tahlil va asossiz ko'rsatkichlarni farqlash;
- iqtisodiy qarorlar va hodisalar natijalarining noaniqliklarini bilish;
- iqtisodiy tafakkurni mantiqiy tarzda yetkazish.

Fanga ajratilgan soatlar. Fanga ajratilgan umumiy soatlar hajmi 180 soat bo'lib, auditoriya soati uchun 72 soat, mustaqil ta'lim uchun 108 soatni tashkil etadi. Auditoriyada jami 68 soat fan mavzulari o'qitiladi. Oraliq va yakuniy imtihonlar uchun 4 soat vaqt ajratilgan.

FAN BO'YICHA MASHG'ULOTLAR REJASI

№	Mavzular	Soat		
		Ma'ruza	Seminar/ amaliy mashg'ulot	Mustaqil ta'lim
1.	Iqtisodiyot bilan tanishuv 1. Cheklangan resurslar va cheksiz ehtiyojlar 2. Iqtisodiy qonunlar va kategoriyalar (ilmiy tushunchalar) 3. Iqtisodiy jarayonlarni ilmiy bilishning usullari	2	2	6
2.	Ishlab chiqarish jarayoni va uning natijalari 1. Ishlab chiqarish omillari va uning tarkibi 2. Ishlab chiqarish jarayonining mazmuni 3. Ishlab chiqarishning umumiy va pirovard natijalari 4. Ishlab chiqarish imkoniyatlari va uning chegarasi. Samaradorlik ko'rsatkichlari	2	2	6
3.	Iqtisodiy tizimlar va mulkchilik 1. Ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot bosqichlari va ularni bilishga bo'lgan turlicha yondashuvlar 2. Ijtimoiy-iqtisodiy tizimlar va ularning modellari 3. Mulkchilik munosabatlari mohiyati, shakllari va turlari	2	2	6
4.	Tovar-pul munosabatlari 1. Natural ishlab chiqarishdan tovar ishlab chiqarishga o'tish va uning rivojlanishi 2. Tovar va uning xususiyatlari 3. Qiymatning mehnat nazariyasi va qo'shilgan miqdor nafliligi nazariyalari 4. Pulning kelib chiqishi, mohiyati va vazifalari	2	2	6
5.	Bozor iqtisodiyotining mazmuni va unga o'tish yo'llari 1. Bozor iqtisodiyoti tizimining mazmuni, afzalliklari va kamchiliklari 2. Bozor tushunchasi, turlari va uning tuzilishi 3. Bozor infratuzilmasi va uning elementlari 4. Bozor iqtisodiyotiga o'tish modellari, ularning xususiyatlari	2	2	6
6.	Talab, taklif, bozor muvozanati 1. Talab va uning hajmiga ta'sir qiluvchi omillar 2. Taklifning mazmuni va uning hajmiga ta'sir qiluvchi omillar 3. Bozor muvozanati va nomutanosibligi 4. Talab va taklif elastikligi	2	2	6
7.	Iste'molchilar tanlovi nazariyasi 1. Iste'molchi tanlovi va uning afzal ko'rishi 2. Iste'molchilarning xatti-harakatlariga xulq-atvor yondashuvlari	2	2	6

	3. Befarqlik egri chizig'i va iste'molchi budjetining cheklanganligi 4. O'rnini bosish va daromad samarasi			
8.	Raqobat va monopoliya 1. Raqobatning iqtisodiy asoslari, shakllari va usullari 2. Monopoliyalarning iqtisodiy asosi va ularning turlari 3. Monopoliyalarning afzalliklari va ijtimoiy oqibatlari 4. Monopoliyaga qarshi qonunchilik va ularning amal qilishi	2	2	6
9.	Narxning mohiyati va shakllanishi 1. Narxning mazmuni va obyekti asoslari 2. Narx turlari va ularning mazmuni. 3. Raqobatning turli ko'rinishlari sharoitida narxning shakllanish xususiyatlari	2	2	6
10.	Tadbirkorlik faoliyati 1. Tadbirkorlik faoliyati mohiyati va asosiy belgilari 2. Tadbirkorlik faoliyatining shakllari 3. Tadbirkorlik kapitalining turlari: asosiy va aylanma kapital	2	2	6
11.	Ishlab chiqarish xarajatlari va foydasi 1. Ishlab chiqarish harajatlari tushunchasi va uning tarkibi 2. Daromad va foydani hisoblash	2	2	6
12.	Ish haqi va mehnat munosabatlari 1. Insonlarning kasb tanlashiga ta'sir qiluvchi omillar. 2. Ish haqining iqtisodiy mazmuni. Ish haqini tashkil etish shakllari va tizimlari 3. Daromadlardagi farqlarning sabablari 4. Mehnat munosabatlarning iqtisodiy mazmuni va kasaba uyushmalarining roli	2	2	6
13.	Agrar munosabatlar va agrobiznes 1. Agrar munosabatlar va ularning xususiyatlari 2. Ijara xaqi va renta munosabatlari. Renta turlari va ularga tavsifnoma 3. Agrosanoat integratsiyasi. Agrosanoat majmuasi va uning tarkibi	2	2	6
14.	Milliy iqtisodiyot va uning makroiqtisodiy o'lchamlari 1. Milliy iqtisodiyotning qaror topishi va uning makroiqtisodiy ko'rsatkichlari 2. Milliy mahsulotning mazmuni, tarkibiy qismlari va harakat shakllari. 3. Yalpi milliy mahsulotning mazmuni, tarkibiy qismlari va harakat shakllari. YaIMni hisoblash usullari	2	2	8
15.	Iqtisodiy o'sish va milliy boylik 1. Iqtisodiy o'sishning mazmuni, mezonlari va ko'rsatkichlari va turlari 2. Iqtisodiy o'sishning maqsadi, omillari va yo'nalishlari 3. Iqtisodiy o'sishning sabablari va oqibatlari, modellari	2	2	8
16.	Yalpi talab va yalpi taklif 1. Yalpi talab tushunchasi va uning hajmiga ta'sir qiluvchi omillar 2. Yalpi taklif tushunchasi. Yalpi taklif tarkibi va unga ta'sir	2	2	6

	qiluvchi omillar. 3. Yalpi talab va yalpi taklif o'rtasidagi muvozanat va uning o'zgarishi			
17.	Iste'mol, jamg'arma va investitsiyalar 1. Iste'mol va jamg'armaning mazmuni va shakllanishi 2. Iste'mol va jamg'arish o'rtasidagi optimal nisbat 3. Jamg'arishning mohiyati, omillari va samaradorligi 4. Investitsiyalarning mazmuni, vazifalari va turlari 5. Investitsiyalar hajmiga ta'sir etuvchi omillar	2	2	8
Yakuniy va oraliq nazorat		4		-
JAMI		72		108

FAN BO'YICHA TALABALAR BILIMINI BAHOLASH TARKIBI

Mazkur fan bo'yicha talabalar bilimni baholash uchta qismdan iborat bo'lib, joriy nazorat (JN), oraliq nazorat (ON), yakuniy nazorat (YN) tashkil etadi.

1. Joriy nazorat. Ushbu nazorat turi semestr davomida to'planib boriladi. O'qituvchi tomonidan dars davomida topshiriqlar, uyga vazifa va talabaning darsdagi faolligiga urg'u beriladi va talaba o'tilgan mavzularni o'zlashtirishi, mustaqil topshiriqlarni (taqdimot, ko'rgazmali materiallar, krossvord, atamalar izohi, tayanch konspekt) bajarishi va himoya qilishi, darsdagi faol ishtirokini hisobga olib umumiy 40 balgacha baholanadi.

2. Oraliq nazorat. Oraliq nazorat semestr davomida fan dasturining tegishli bo'limi (mavzular) tugagandan keyin talabaning bilim va amaliy ko'nikmalarini baholash maqsadida o'quv semestrining 8-haftasida o'tkaziladi. Oraliq nazorat fan xususiyatidan kelib chiqib, o'tilgan mavzular yuzasidan yozma ish, test, insho, loyiha ishi shaklida olinadi va umumiy 30 balgacha baholanadi.

3. Yakuniy nazorat. Yakuniy nazorat turi semestr yakunida fan bo'yicha talabaning nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarini o'zlashtirish darajasini aniqlash maqsadida o'quv semestrining 16-haftasida o'tkaziladi. Yakuniy nazorat Akademik ishlar departamenti tomonidan ishlab chiqiladigan yakuniy nazorat imtihonlarini o'tkazish jadvaliga muvofiq amalga oshiriladi. Yakuniy nazorat fan xususiyatidan kelib chiqqan holda barcha o'tilgan mavzularni qamrab olishi hamda yozma ish, test, loyiha ishi va boshqa shakllarda olinadi va umumiy 30 balgacha baholanadi.

TALABALAR BILIMINI BAHOLASH MEZONI

№	Nazorat turlari	Izohi	Ball	Nazorat muddati
Joriy nazorat (JN)				
1.	Darsdagi faolligi	Talabaning dars mashg'ulotlaridagi ishtiroki majburiy bo'lib, uning darsdagi faolligi, o'tilgan mavzuni o'zlashtirishi hisobga olinadi.	20	Semestr yakuniga qadar (o'qituvchi tomonidan belgilanadi)
2.	Loyiha ish	Loyiha ishi 2 ta topshiriqdan tashkil topadi. Bular test va krossvord shaklida bajariladi	10	
3.	Taqdimot ishi	O'tgan mavzular doirasida, berilgan iqtisodiy mavzu bo'yicha taqdimot tayyorlash. bunda quyidagi talablar nazarda tutiladi:	10	
Jami			40	

Oraliq nazorat (ON)				
4.	Test (platforma orqali)	Fanga doir 30 ta test HEMIS platformasida topshirishadi.	30	8-hafta
Jami			30	
Yakuniy nazorat (YN)				
5.	Test (tanlov asosida)	O'tilgan mavzular yuzasidan va fan xususiyatidan kelib chiqib 30 tagacha test topshirig'i beriladi. Test HEMIS platformasida yoki qog'oz shaklida olinadi. Imtihonni topshirish uchun 40-50 daqiqa vatq ajratiladi.	30	16-hafta
Jami			30	
Umumiy			100	

TOPSHIRIQLARNI BAJARISH TARTIBI

1. Loyiha ishini bajarish bo'yicha ko'rsatmalar

1-Topshiriq: o'tgan 8 ta mavzu doirasida, har bir mavzuning rejalaridan foydalanib 5 tadan jami 35 ta test savollari tuzish. bunda quyidagi talablar nazarda tutiladi:

1. Test savollari nazarda tutilgan mavzulardan chetga chiqmasligi lozim.
2. Test savollari test tuzish qoidalariga to'liq javob berishi lozim.
3. Test savollari mavzularni to'liq qamrashi lozim.
4. Test savollari imlo kamchiliklaridan holi bo'lishi lozim.
5. Test tuzishda "ha-yo'q", darajali test savollari, yopiq test savollaridan foydalanish mumkin.
6. Test savollari Word shaklida tayyorlanib, ham platformaga joylanadi ham bosma shaklda topshiriladi.

2-Topshiriq: o'tgan 8 ta mavzu doirasida, har bir mavzuning rejalaridan foydalanib, talaba o'z ismi-sharifini asos qilgan holda kamida 20 ta tushunchadan iborat krossvord tuzish. bunda quyidagi talablar nazarda tutiladi:

1. Krossvord nazarda tutilgan mavzulardan chetga chiqmasligi lozim.
2. Krossvord krossvord tuzish qoidalariga to'liq javob berishi lozim.
3. Krossvord mavzularni to'liq qamrashi lozim.
4. Krossvord imlo kamchiliklaridan holi bo'lishi lozim.
5. Krossvordda talabaning ismi-sharifidagi barcha harflar iqtisodiy terminlar uchun xizmat qilishi lozim.
6. Krossvord Word yoki Excel shaklida tayyorlanib, ham platformaga joylanadi ham bosma shaklda topshiriladi.

2. Taqdimot ishini bajarish bo'yicha ko'rsatmalar

Topshiriq: o'tgan 9 mavzular doirasida, berilgan iqtisodiy mavzu bo'yicha taqdimot tayyorlash. bunda quyidagi talablar nazarda tutiladi:

1. Taqdimot nazarda tutilgan mavzulardan chetga chiqmasligi lozim.
2. Taqdimot taqdimot tuzish qoidalariga to'liq javob berishi lozim.
3. Taqdimot kamida 10-15 ta slayddan iborat bo'lishi kerak.
4. Taqdimot imlo kamchiliklaridan holi bo'lishi lozim.
5. Krossvordda talabaning ismi-sharifidagi barcha harflar iqtisodiy terminlar uchun xizmat qilishi lozim.
6. Taqdimot PowerPoint shaklida tayyorlanib, elektron shaklda topshiriladi.

7. Taqdimotning tarkibiy qismlari quyidagi tartibda yoritilishi kerak:

- 1) Titul (1 ta slayd);
- 2) Slaydlar mundarijasi (1 ta slayd);
- 3) Kirish (dolzarblik) (1 ta slayd);
- 4) Rejalar ketma-ketligida yoritilishi (ko'pi bilan 2-3 ta slayd);
- 5) Xulosa (1 ta slayd);
- 6) Foydalangan adabiyotlar ro'yhati (1 ta slayd);
- 7) Ilova (agar bo'lsa, bir nechta ta slayd);

Diqqat! O'qituvchi tomonidan tasdiqlanmagan mavzu va rejalar asosida tayyorlangan taqdimot qabul qilinmaydi hamda yuqoridagi talablarga javob berilmagan taqdirda ham taqdimot qabul qilinmasligi yoki qoniqarsiz baho qo'yilishiga sabab bo'ladi.

AKADEMIK FAOLIYATDAGI TARTIB-QOIDALAR

Xalqaro Nordik universiteti ta'lim jarayonida akademik halollikka katta ahamiyat beradi va plagiat, firibgarlik va boshqa akademik huquq buzarlilarga qarshi kerakli choralar ko'rishni nazarda tutadi.

Plagiat quyidagilarni o'z ichiga oladi:

1. Har qanday manbadan, shu jumladan, barcha elektron manbalardan so'zma-so'z, iqtibos keltirmasdan, o'z ishida qo'llash.

2. Boshqa muallifga tegishli ma'lumotni har qanday shaklda mualliflik huquqisiz taqdim etish.

3. Har qanday akademik huquqbuzarlilarga imtihonda, testda, topshiriqlarda yoki hisobotlarda aldash, test yoki imtihonda boshqa talabaning o'rniga kirish, imtihon, test yoki boshqa kurs materiallarini o'g'rilik, poraxo'rlik, til biriktirish yoki boshqa noto'g'ri yo'llar bilan olish kabilar va hokazo.

Yuqorida keltirilgan akademik huquqbuzarliliklar sodir etilganida, talabaga nisbatan quyidagi choralar ko'riladi:

1. Talaba imtihonda akademik huquqbuzarlik sodir etsa, dalolatnoma tuzilib imtihon jarayonlaridan chetlashtiriladi.

2. Talaba ikkinchi marta akademik huquqbuzarlik sodir etganda kursdan-kursga qoldirilishi va transkriptida bu haqida yozib qo'yiladi.

O'QITUVCHINING QABUL VAQTI

O'qituvchining qabul vaqtlari bu talabalar darsdan tashqari murojaat qilishi mumkin bo'lgan vaqtlar. O'qituvchi har bir talaba uchun semester mobaynida 1 soat vaqt ajratilishi belgilangan bo'lib, talaba fanni tushuna olmayotgan bo'lsa yoki o'zlashtirishini yaxshilamoqchi bo'lsa – o'qituvchidan darsdan tashqari vaqt belgilashi va yo'nalish berishini so'rab murojaat qilishi mumkin. Imtihonlar boshlanishiga oz muddat qolishini kutmang, u vaqt hamma uchun juda tig'iz vaqt hisoblanadi.

QO'SHIMCHA FIKR-MULOHAZALAR

Talabalarga fanni o'zlashtirish hamda belgilangan topshiriqlarni bajarish jarayoni haqida kurs davomida batafsil ma'lumot berib boriladi. Bu borada har qanday muammo va masala yuzasidan belgilangan vaqtda fan bo'yicha biriktirilgan professor-o'qituvchilarga murojaat qilishlari mumkin.

Darslar va o'quv materiallari borasida talabalarining ham fikr-mulohazalari muhim. Bu o'qitilayotgan kursni yanada takomillashtirishga yordam beradi. Shuning uchun HEMIS tizimida fikr bildirishlari uchun forum ochib beriladi, unda talabalar kurs davomida kursning sifatini oshirish borasidagi fikr-mulohazalarini yozib qoldirishlari mumkin bo'ladi.

ECTS KREDIT TA'LIM TIZIMI ASOSIDA BAHOLASH TAVSIFI

Baho	Foiz	Shkala
------	------	--------

Baho	Foiz	Shkala
A+	90 – 100	4.25 – 4.50
A	85 – 89	4.00 – 4.24
A-	80 – 84	3.75 – 3.99
B+	75 – 79	3.50 – 3.74
B	70 – 74	3.25 – 3.49
B-	65 – 69	3.00 – 3.24
C+	60 – 64	2.75 – 2.99
C	55 – 59	2.50 – 2.74
D	50 – 54	2.40 – 2.49
F	0 – 49	0.00 – 2.39

Izoh:

Talaba 0-49 oralig'ida o'zlashtirish ko'rsatkichiga ega bo'lgan taqdirda tegishli fandan o'zlashtirmagan (feyl) hisoblanadi.

Talaba bir fandan umumiy auditoriya soatining 25 foizini qoldirsa, o'qiyotgan semestrida mazkur fandan o'zlashtirmagan (feyl) hisoblanadi.

**FANNI O'ZLASHTIRISH VA MUSTAQIL O'QIB-O'RGANISH UCHUN
ADABIYOTLAR RO'YXATI:**

Asosiy adabiyotlar

1. Xodiyev B., Shodmonov Sh. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. – T.: Barkamol avlod media, 2017. -784 bet.

2. O'lmasov A., Vahobov A. Iqtisodiyot nazariyasi. – T.: Iqtisod-Moliya. 2014. - 424 b.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Toshmatov Sh., Asatullayev X., Allaberganov Z., Iqtisodiy ta'limotlar tarixi. Darslik. – T.: Iqtisod-Moliya. 2019.- 352 bet.

4. Gafurov U.V, Xamidova Z.A. Iqtisodiyot nazariyasida munozaralar. O'quv qo'llanma. O'zbekiston Respublikasi Oliy va O'rta ta'lim vazirligining 2021 yil 18 avgustdagi 356-sonli buyrug'iga asosan chop etilgan. – T.: Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi. 2021 yil.

5. Mustafakulov Sh., Raximberdiyev O., Egamberdiyeva M. Iqtisodiy atamalarning izohli lug'ati. Lug'at. – T.: Innovatsion rivojlanish nashriyot matbaa uyi. 2019.- 489 bet.